

Atbildīgais Zemkopības ministre Laimdota Straujuma

Datums 17.09.2012.

Autors Zemkopības ministrija

Sagatavotājs, Eiropas Savienības (ES) lietu koordinators Starptautisko lietu un stratēģijas analīzes departamenta direktora vietnieks Jānis Briedis
Tirgus un tiešā atbalsta departamenta Tiešo maksājumu un nozaru ekonomikas nodaļas vecākais referents Andris Orlovskis
Starptautisko lietu un stratēģijas analīzes departamenta Eiropas Savienības lietu nodaļas vadītāja vietniece Zane Brasliņa

E-pasta adrese Janis.Briedis@zm.gov.lv
Andris.Orlovskis@zm.gov.lv
Zane.Braslina@zm.gov.lv

Tālruna numurs 67027567
67027370
67027193

Pozīcija Nr. 3

Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai, ar ko izveido noteikumus tiešo maksājumu shēmām lauksaimniekiem saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku

Proposal for a Regulation of the European Parliament and of the Council establishing rules for direct payment schemes for farmers under the common agricultural policy

Stadija Pozīcija Nr.3

Atsauces uz ES dokumentiem COM(2011) 625/3;

1. ES tiesību akta projekta/izskatāmā jautājuma īss apraksts

2011.gada 12.oktobrī Eiropas Komisija (turpmāk – Komisija) nāca klajā ar 7 regulu priekšlikumu kopumu. Viens no minētajiem priekšlikumiem ir - *Priekšlikums Eiropas Parlamenta un Padomes regulai, ar ko izveido noteikumus tiešo maksājumu shēmām lauksaimniekiem saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku* (turpmāk – priekšlikums tiešo maksājumu shēmām).

Priekšlikums tiešo maksājumu shēmām ir izstrādāts, lai pielāgotu tiešo maksājumu atbalstu kopējās lauksaimniecības politikas (turpmāk – KLP) nākotnes izaicinājumiem, mērķiem un sabiedrības vajadzībām, un paredz aizstāt esošo Vienotā maksājuma (turpmāk - VM) shēmu un Vienotā platības maksājuma (turpmāk – VPM) shēmu ar jaunu tiešo maksājumu atbalsta sadalījumu. Priekšlikums tiešo maksājumu shēmām paredz ar 2014.gada 1.janvāri aizstāt Padomes Regulu Nr.73/2009 ar ko paredz kopējus noteikumus tiešā atbalsta shēmām saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku un izveido dažas atbalsta shēmas lauksaimniekiem, kā arī groza Regulas (EK) Nr.1290/2005, (EK) Nr.247/2006, (EK) Nr.378/2007 un atceļ Regulu

(EK) Nr.1782/2003 (turpmāk - Regula Nr.73/2009).

Priekšlikumā tiešo maksājumu shēmām ir iekļauti pamatelementi, noteikti kritēriji un nosacījumi Eiropas Savienības tiešo maksājumu piešķiršanai lauksaimniekiem.

Priekšlikums tiešo maksājumu shēmām paredz dalībvalstu tiesības un pienākumus un arī jaunu tiešo maksājumu struktūru:

1. Aktīvais lauksaimnieks. Tiešo maksājumu regulas priekšlikums paredz obligātu nosacījumu, ka tiešos maksājumus nepiešķirs tiem atbalsta pretendentiem, kuriem gada tiešo maksājumu summa ir mazāka par 5 % no kopējiem ieņēmumiem, kuri gūti no nelauksaimnieciskām darbībām pēdējā fiskālajā gadā vai to lauksaimniecības platības ir galvenokārt tādas platības, kuras tiek dabiski (*bez jebkādas cilvēka iejaukšanās*) uzturētas noganīšanai vai kultūru audzēšanai piemērotā stāvoklī, un tie šajās platībās neveic dalībvalsts noteiktu darbību minimumu.

Aktīva lauksaimnieka nosacījumu nepiemēros lauksaimniekiem, kuri iepriekšējā gadā saņēmuši tiešos maksājumus, kas mazāki par EUR 5000.

Vairums dalībvalstu savukārt iebilst pret Komisijas priekšlikumu un Dānijas prezidentūras laikā ir tapis priekšlikums noteikt aktīvā lauksaimnieka nosacījumu brīvprātīgu piemērošanu dalībvalstīs un tiešos maksājumus nepiešķirt tikai, ja dabiski uzturētajās teritorijās netiek veikta dalībvalsts noteikta minimālā aktivitāte. Savukārt kā dalībvalsts izvēle tiek paredzēta iespēja nepiešķirt tiešos maksājumus, ja:

- (a) atbalsta pretendenta pamatdarbība ir iekļauta „negatīvajā” sarakstā (lidosta, dzelzceļš, nekustamie īpašumi utt.) un tiešie maksājumi sastāda mazāk kā 5% no ne-lauksaimniecības ieņēmumiem vai;
- (b) lauksaimnieciskā darbība ir nenožīmīga daļa no kopējās ekonomiskās darbības vai,
- (c) lauksaimnieciskā darbība nav personas pamatdarbība.

Kā arī paredzēts izvēles nosacījums izlemt, ka šo nosacījumu nepiemēros personām, kas saņem tiešos maksājumus līdz EUR 5000.

Balstoties uz 2010. gada vienotā platības maksājuma saņēmēju statistiku un pašreiz paredzēto 2017. gada tiešo maksājumu apjomu (144 EUR/ha), Latvijā EUR 5000 nosacījums būs jāattiecina tikai uz aptuveni 10,5% jeb 6731 lauksaimnieku, aptverot 65% jeb 986 tūkst. ha lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības. Savukārt, ja šāds nosacījums tiek piemērots ievērojot EUR 1000 sliekšni, tas varētu skart aptuveni 20 000 lauksaimnieku.

2.Pamata maksājuma shēma (turpmāk - PMS). PMS atbalsts ir pieejams lauksaimniekiem, kuri ir ieguvuši maksājuma tiesības (lauksaimniekam piešķiramās tiesības saņemt maksājumu par maksājuma nosacījumiem atbilstošu lauksaimniecībā izmantojamās zemes hektāru skaitu) to pirmajā piešķiršanas gadā vai no valsts rezerves, vai maksājuma tiesību pārņemšanas rezultātā. Sākotnēji piešķirto maksājuma tiesību skaits ir vienāds ar atbalsta tiesīgo hektāru skaitu, ko lauksaimnieks deklarē 2014.gadā.

Maksājuma tiesības varēs saņemt lauksaimnieki, kuri līdz 2014.gada 15.maijam būs pieteikušies maksājuma tiesību saņemšanai PMS ietvaros. Maksājuma tiesības to pirmajā piešķiršanas gadā saņems lauksaimnieki, kuri 2011.gadā:

- aktivizēja vismaz vienu maksājuma tiesību VM shēmas ietvaros vai pretendēja uz VPM shēmas atbalstu;
- VM ietvaros neaktivizēja nevienu maksājuma tiesību, bet ražoja vienīgi augļus, dārzeņus

un/vai vīnogulājus;

- VPM ietvaros nepretendēja uz atbalstu un kuriem bija tikai lauksaimniecības zeme, kas 2003.gada 30.jūnijā nebija labā lauksaimniecības stāvoklī.

Lauksaimnieks savas maksājuma tiesības drīkst arī nodot, bet tikai lauksaimniekam, kas atrodas tajā pašā dalībvalstī (izņemot mantojuma gadījumus) vai reģionu ietvaros, kuros ir vienāda maksājuma tiesību vērtība.

Katram attiecīgajam gadam, maksājuma tiesības vienības vērtību aprēķina PMS atbalsta aploksni (pēc lineārā samazinājuma valsts rezerves izveidošanai) dalot ar valstī piešķirto maksājuma tiesību skaitu 2014.gadā.

Dalībvalstij ir jānodrošina, ka līdz 2019.gada 1.janvārim dalībvalstī vai reģionā ir vienāda visu maksājuma tiesību vienības vērtība.

Katrai dalībvalstij ir jāveido valsts rezerve ne lielāka kā 3% no PMS aploksnes, izņemot gadījumu, ja ir nepieciešams lielāks finansējums, lai nodrošinātu 2014.gadā maksājuma tiesību piešķiršanu jaunajiem lauksaimniekiem, kas uzsāk lauksaimniecisko aktivitāti. Valsts rezerve ir jāizmanto, prioritāri piešķirot maksājuma tiesības jaunajiem lauksaimniekiem, kas uzsāk lauksaimniecisko aktivitāti un atbilst jaunā lauksaimnieka nosacījumiem. Valsts rezervi drīkst izmantot arī piešķirot maksājuma tiesības lauksaimniekiem, kurus skar valsts restrukturizācijas un attīstības programmas, kā arī dalībvalsts drīkst palielināt PMS maksājuma tiesības vērtības, ja valsts rezerves apjoms kādā gadā pārsniedz 3%.

3. Maksājums par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi (turpmāk – zaļā komponente). Šim obligātajam maksājumam ir jāizmanto 30% no kopējās tiešo maksājumu aploksnes. Zaļās komponentes atbalsts ir ikgadējs par deklarēto platību, kurai ir piešķirtas maksājuma tiesības. Zaļās komponentes atbalsta likmi aprēķina katru gadu, dalot 30% no kopējās tiešo maksājumu aploksnes ar konkrētajā gadā kopējo deklarēto hektāru skaitu dalībvalstī.

Lauksaimniekam, kas saņem PMS atbalstu, tā atbalsta tiesīgajā zemē ir jāievēro zemāk minētās klimatam un videi labvēlīgas lauksaimniecības prakses, kas attiecināmas uz viņa saimniecību:

1) Kultūraugu dažādošana. Aramzemē, kas lielāka par 3 hektāriem un kas gada lielāko daļu pilnībā netiek izmantota zālājus audzēšanai vai ir atstāta papuvē vai izmantota kultūraugu zem ūdens audzēšanai, audzē vismaz 3 dažādus kultūraugus. Neviens no šiem kultūraugiem nedrīkst aizņemt mazāku platību kā 5% no aramzemes, bet galvenais kultūraugs nevar aizņemt vairāk par 70% no aramzemes platības.

2) Ilggadīgo zālāju saglabāšana. Lauksaimniekam ir jāsaglabā ilggadīgo zālāju platības, kas deklarētas 2014.gadā, kas tiks uzskatīta par ilggadīgo zālāju references platību. Ilggadīgo zālāju references platība ir jāpalielina, ja lauksaimniekam ir uzlikts pienākums 2014. un/vai 2015.gadā pārveidot platību ilggadīgajiem zālājiem saskaņā ar *Priekšlikumu Eiropas Parlamenta un Padomes Regulai par kopējās lauksaimniecības politikas finansēšanu, pārvaldību un uzraudzību (horizontālā regula)*. Lauksaimniekam ir tiesības references platību samazināt par maksimāli 5%.

3) Ekoloģiskās nozīmes teritorijas izveidošana. Lauksaimniekam ir jānodrošina, ka 7% no tā atbalsta tiesīgās zemes, izņemot ilggadīgos zālājus, ir jāizmanto ekoloģiskas nozīmes pasākumiem, atstājot to papuvē, saglabājot terases, ainavu elementus, buferjoslas un apmežotas teritorijas.

Lauksaimnieki, kuru saimniecības (pilnībā vai daļēji) atrodas Natura 2000 teritorijā saņems zaļās komponentes maksājumu, ja tie ievēros minētās lauksaimniecības prakses tādā līmenī, kā to pieļauj Natura 2000 prasības.

Lauksaimniekiem, kas nodarbojas ar bioloģisko lauksaimniecību, automātiski (*ipso facto*) pienākas zaļās komponentes maksājums par to saimniecības daļu, kurā notiek bioloģiskās lauksaimniecības ražošana.

4. Brīvprātīgs maksājums lauksaimniekiem platībās ar dabas ierobežojumiem (turpmāk - PADI). Dalībvalstis līdz 2013.gada 1.augustam var nolemt novirzīt līdz 5% no tiešo maksājumu aploknes saimniecībām, kuras atrodas PADI, kā tas noteikts saskaņā ar Lauku attīstības regulu. Šo lēmumu dalībvalstis drīkstēs pārskatīt līdz 2016.gada 1.augustam. Dalībvalsts var nolemt piešķirt atbalstu visām PADI vai, ņemot vērā objektīvus un nediskriminējošus kritērijus, šo atbalstu ierobežot noteiktām platībām. Šis ir brīvprātīgs ikgadējs maksājums par atbalsta tiesīgajiem hektāriem PADI, par kuriem dalībvalsts ir nolēmusi sniegt atbalstu un par kuriem ir aktivizētas maksājuma tiesības. Maksājumu par hektāru aprēķina, dalot 5% no tiešo maksājumu aploknes ar deklarētajiem hektāriem, kas atrodas platībās, par kurām dalībvalsts ir nolēmusi sniegt atbalstu. Maksājumu par PADI drīkst piemērot arī reģionālā līmenī.

5. Maksājums jauniem lauksaimniekiem (turpmāk – MJAL). MJAL ir jāveido līdz 2% no tiešo maksājumu aploknes. Lēmums par šī maksājuma aploknes lielumu ir jāpieņem līdz 2013.gada 1.augustam, bet līdz 2016.gada 1.augustam to varēs pārskatīt. MJAL var piešķirt, ja lauksaimnieks ir tiesīgs saņemt PMS atbalstu.

Jaunais lauksaimnieks ir:

- a) fiziska persona, kura pirmo reizi kļūst par lauksaimniecības uzņēmuma vadītāju vai kura izveidoja šādu uzņēmumu piecus gadus pirms pirmreizējā iesnieguma iesniegšanas PMS atbalstam; un
- b) iesnieguma iesniegšanas brīdī jaunākas par 40 gadiem

Ir paredzēts arī pilnvarojums Komisijai izstrādāt nosacījumus deleģētajos aktos par to, kādos gadījumos jaunā lauksaimnieka statuss tiks piešķirts juridiskām personām.

MJAL drīkst piešķirt ne ilgāk kā 5 gadus pēc kārtas. Šis periods ir jāsamazina ņemot vērā gadu skaitu, kāds pagājis no brīža, kad persona kļuva par jauno lauksaimnieku un kad ir iesniegts iesniegums MJAL saņemšanai. MJAL atbalsta apjomu aprēķina, 25% no lauksaimnieka rīcībā esošo maksājuma tiesību vērtības reizinot ar aktivizēto maksājuma tiesību skaitu. Tomēr dalībvalstij ir jāievēro aktivizēto maksājuma tiesību skaita maksimālie ierobežojumi, ņemot vērā dalībvalsts vidējo saimniecības lielumu:

- a) ja vidējais saimniecību lielums dalībvalstī ir mazāks vai vienāds ar 25 hektāriem, tad aktivizēt drīkst maksimāli 25 maksājuma tiesības;
- b) ja vidējais saimniecību lielums dalībvalstī ir lielāks par 25 hektāriem, tad maksimālais aktivizējams maksājuma tiesību skaits nav mazāks par 25 un nav lielāks par vidējo saimniecības lielumu dalībvalstī.

6. Brīvprātīga saistītā atbalsta shēma, paredzot, ka dalībvalsts var paredzēt 5% no tiešo maksājumu aploknes saistītajam atbalstam graudaugiem, cietes kartupeļiem, pienam un piena produktiem, sēklām, aītām un kazām, liellopiem, un citiem sektoriem. Saistīto atbalstu var piešķirt tikai nozarēm vai dalībvalstu reģioniem, kuros ir īpaši saimniekošanas veidi vai

īpašas lauksaimniecības nozares, kuras saskaras ar dažādām grūtībām un kuras ir svarīgas ekonomisko, sociālo un vides apstākļu nodrošināšanai. Saistīto atbalstu var piešķirt tikai tādā mērā, lai radītu stimulu saglabāt pašreizējo ražošanas līmeni attiecīgajos reģionos. Atsevišķos gadījumos saistītajam atbalstam var paredzēt arī 10% no tiešo maksājumu aploksnes, ja dalībvalstis bija piešķirušas šos atbalsta veidus līdz 2013.gadam.

7. Vienkāršota shēma mazajiem lauksaimniekiem (turpmāk - MLS). MLS aizstāj visus citus tiešos maksājumus. Lauksaimnieki, kuriem 2014.gadā būs piešķirtas maksājuma tiesības, līdz 2014.gada 15.oktobrim var lemt par dalību MLS. Ja lauksaimnieks MLS neiestājas 2014.gadā vai no tās izstājas, tad tas vairs nevar piedalīties MLS, bet var pretendēt uz citiem maksājumiem. Uz lauksaimniekiem, kas piedalās MLS, nav jāattiecinā zaļās komponentes lauksaimniecības prakses.

MLS atbalsta apjoms var būt robežās no 500 līdz 1000 eiro un to var noteikt divējādi:

- a) līdz 15% no valsts vidējā maksājuma vienam saņēmējam; vai
- b) apjomā, kas atbilst valsts vidējā maksājuma par hektāru reizinājumam ar maksimums 3 hektāriem.

Dalībvalsts līmenī MLS atbalstam var paredzēt līdz 10% no tiešo maksājumu aploksnes, bet šo atbalsta apjomu iegūst, vispirms samazinot atbalstu, ko mazajiem lauksaimniekiem būtu tiesības saņemt PMS un zaļajai komponentei, un, ja nepieciešams, arī par PADI, MJAL un saistīto atbalstu.

Piedaloties MLS, lauksaimniekam ir jāsaglabā hektāru skaits, kas atbilst tam piederošo maksājuma tiesību skaitam un tā kopējā atbalsta tiesīgā platība nedrīkst būt mazāka par 1 hektāru.

8. Īpašais maksājums par kokvilnu. Atbalsts par lauksaimniecības platībām, kas apsētas ar sertificētu kokvilnas sēklu pienākas Bulgārijai, Grieķijai, Spānijai un Portugālei.

9. Sistēma, lai Bulgārija un Rumānija varētu papildināt tiešos maksājumus. Bulgārija un Rumānija 2014. un 2015.gadā drīkstēt papildināt PMS un īpašo atbalstu par kokvilnu ar papildu valsts tiešajiem maksājumiem.

10. Dalībvalstis līdz 2013.gada 1.augustam var pieņemt lēmumu 10% no tiešo maksājumu aploksnes novirzīt Lauku attīstības politikai. Bet Bulgārija, Igaunija, Somija, Latvija, Lietuva, Polija, Portugāle, Rumānija, Slovākija, Spānija, Zviedrija un Lielbritānija līdz 2013.gada 1.augustam var pieņemt lēmumu novirzīt 5% no Lauku attīstības politikas 2015-2020.gada aploksnes tiešajiem maksājumiem.

Priekšlikums tiešo maksājumu shēmām arī paredz tiesības Komisijai izstrādāt deleģētos aktus, lai nodrošinātu ātru, efektīvu un precīzu komunikācijas apmaiņu ar dalībvalstīm. Savukārt, lai ātri risinātu īpašās problēmas, Komisijai ir tiesības izstrādāt īstenošanas aktus.

Regulas priekšlikums tiešo maksājumu shēmām dažādos Padomes līmeņos ir skatīts jau kopš 2011.gada 4.novembra, taču nozīmīgs progress diskusijās nav panākts.

Pie galvenajiem jautājumiem par kuriem notiek visaktīvākās diskusijas jāmin zaļā komponente, tiešo maksājumu konverģence, aktīvā lauksaimnieka definīcija un kritēriji, maksimālā atbalsta apjoma noteikšana (*capping*) un nosacījumu piemērošana. Dalībvalstu viedokļi visvairāk atšķiras jautājumos par piedāvāto tiešo maksājumu dažādo komponentu piemērošanu, par to cik liels apjoms no tiešo maksājumu aploksnes jāatvēl zaļās komponentes maksājumiem, par pasākumiem, kas iekļaujami zaļajā komponentē un par to piemērošanas

apjomam.

Balsošanas kārtība. ES tiesību akta izdošanas/jautājuma izskatīšanas juridiskais pamatojums

Līgums par Eiropas Savienības darbību un jo īpaši tā 42. pantu un 43. panta 2. punkts.

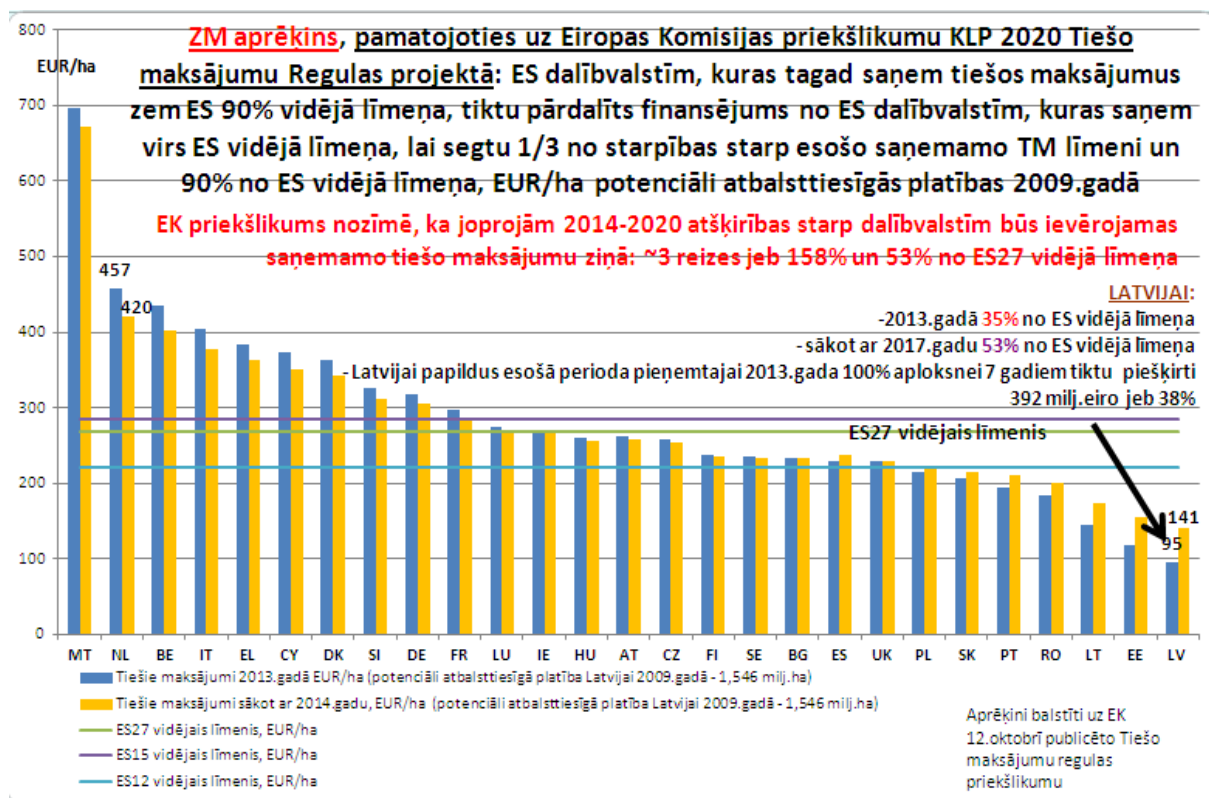
2. Situācija Latvijā

Eiropas Savienībā (turpmāk- ES) pastāv 2 tiešo maksājumu atbalsta shēmas –VM, ko piemēro ES-15 dalībvalstīs, kā arī Malta un Slovēnija, un VPM, ko piemēro ES-10 dalībvalstīs.

Latvijā kopš 2004.gada tiek piemērota VPM shēma, ņemot vērā Regulā Nr.73/2009 noteiktos atbalsta saņemšanas nosacījumus. VPM drīkst piemērot līdz 2013.gada beigām, tad ir jāievieš VM shēma. VPM shēma nodrošina visiem Latvijas lauksaimniekiem vienādu atbalsta likmi par hektāru un tā ir vieglāk administrējama kā VM shēma, jo nav jāpiemēro maksājuma tiesības.

Atbilstoši Padomes Regulas Nr.73/2009 nosacījumiem papildus VPM Latvijai līdz 2012.gada beigām ir tiesības maksāt arī ar Komisiju saskaņotus papildu valsts tiešos maksājumus (turpmāk – PVTM), ņemot vērā atbalsta piešķiršanas nosacījumus, kādi ir citām ES atbalsta shēmām. Tāpat Latvija piemēro arī tādas ES atbalsta shēmas kā īpašais atbalsts par pienu, atsevišķais maksājums par cukuru, īpašais atbalsts par kvalitātes uzlabošanu cietes kartupeļiem un īpašais atbalsts lopbarības augu sēkļu un sēklas kartupeļu kvalitātes uzlabošanai.

Neskatoties uz to, Latvijai ir zemākais tiešo maksājumu atbalsta līmenis par hektāru un arī pašreizējais Komisijas piedāvājums tiešo maksājumu izlīdzināšanai nenodrošinās vienlīdzīgu atbalsta sadali.

Komisijas piedāvājums ES daudzgadu budžeta (2014 – 2020) ietvaros Latvijai paredz pakāpenisku ikgadējās tiešo maksājumu finanšu aploksnes palielinājumu, maksimālo atbalsta

likmi (144 eiro/ha) nodrošinot tikai 2017.gadā. Tāpēc, lai Latvijas lauksaimnieki saglabātu konkurētspēju ES vienotajā tirgū un tiem būtu iespēja saņemt ES maksimālo atbalsta līmeni pēc iespējas ātrāk, ir jānodrošina iespēja līdz 2016.gadam papildus ES finanšu līdzekļiem sniegt atbalstu PVTM veidā.

Ietekme uz budžetu

Pašreizējā stadijā ietekmes uz budžetu nav.

ES daudzgadu budžets pēc 2013.gada ietekmēs Latvijas valsts budžetu. No sarunu rezultāta par nākamo ES daudzgadu budžetu pēc 2013.gada būs atkarīgs Latvijas iemaksu apjoms ES budžetā, kā arī Latvijai piešķirtais finansējums tiešo maksājumu shēmām lauksaimniekiem saskaņā ar kopējo lauksaimniecības politiku.

3. Latvijas Republikas pozīcija

Pozīcija Nr.3. izstrādāta turpmākajām diskusijām un ar to tiek atcelta pozīcija Nr.2. Tajā atspoguļoti precizējumi Latvijas nostājā pēc notikušajām diskusijām, ņemot vērā Komisijas papildus sniegto informāciju par priekšlikumu, kā arī dalībvalstu paustos sākotnējos viedokļus par to.

Latvija **novērtē** Komisijas centienus pielāgot tiešo maksājumu atbalstu KLP nākotnes izaicinājumiem, mērķiem un sabiedrības vajadzībām, **tomēr vienlaicīgi norāda**, ka ir jāveic ne tikai atbalsta saņemšanas pamatelementu pielāgošana, bet **finansējums ir arī jāsaista ar tiešo maksājumu mērķiem, kā arī jānodrošina vienlīdzīgs un godīgs tiešo maksājumu atbalsta apmērs visiem ES lauksaimniekiem**. Līdz ar to, tā kā regulas priekšlikums nenodrošina vienlīdzīgus konkurences nosacījumus visu ES dalībvalstu lauksaimniekiem, pašreizējais Komisijas priekšlikums Latvijai nav pieņemams un ir nepieciešamas tālākas detalizētas diskusijas par to, vienlaikus pievēršoties arī KLP vienkāršošanas mērķiem.

I Latvijai būtiskākie jautājumi

Latvija var atbalstīt Tiešo maksājumu regulas priekšlikuma tālāku virzību tikai tad, ja tiešo maksājumu piešķiršanas princips tiks panākta virkne būtisku uzlabojumu.

1. Tiešo maksājumu pārdales priekšlikums

Latvija norāda, ka piedāvātais tiešo maksājumu izlīdzināšanas/pārdales priekšlikums Latvijai nav pieņemams un neatbilst 2008.gadā Eiropadomē nolemtajam par to, ka ES ir nepieciešams nodrošināt godīgus konkurences nosacījumus visu ES dalībvalstu lauksaimniekiem un ilgtspējīgu lauksaimniecību visā ES. Tāpat Komisijas priekšlikums tiešo maksājumu izlīdzināšanā ir pretrunā arī ar Komisijas 2010.gada 18.novembra paziņojumā „KLP 2020.gada perspektīvā” minēto¹.

Latvija norāda, ka Komisijas izvēlētā pieeja un piedāvātie principi „godīgāka” un „taisnīgāka” tiešo maksājumu finansējuma sadalei un tuvināšanai neatbilst paziņojumā² noteiktajam, ka tiešo maksājumu sadalei jābūt balstītai uz ekonomiskiem un vides kritērijiem, par kuriem vēl nesen tika diskutēts visā KLP nākotnes kontekstā. Tādējādi tā ir pretrunā ar objektivitātes aspektiem un pēc būtības tas nozīmē, ka tiešo maksājumu finanšu aploknes arī

¹ EK 2010.gada 18.novembra paziņojumā „KLP 2020.gada perspektīvā” ir uzsvērts, ka KLP reforma ir nepieciešama, lai panāktu, ka KLP atbalsts visām dalībvalstīm un lauksaimniekiem būtu **taisnīgs un līdzsvarots**, un ka ir jāpārskata veids, kā tiek dalīti tiešie maksājumi, jo kritērijiem jābūt divējādiem — gan ekonomiskiem, lai nodrošinātu tiešo maksājumu pamata ienākumu funkciju, gan vides rakstura, lai atbalstītu sabiedrisko labumu sniegšanu.

pēc 2013.gada pamatā joprojām būs balstītas uz vēsturiskiem, novecojušiem ražošanu raksturojošiem rādītājiem un atspoguļos vēsturiski saņemtos intensīvo lauksaimniecību atbalstošus atbalsta apjomus. Līdz ar to nākotnes tiešo maksājumu sistēma pēc būtības neatbildīs un būs pretrunā ar esošajiem KLP mērķiem².

Līdz ar to Komisijas piedāvājums veikt minimālu finansējuma pārdali starp dalībvalstīm, kas nekādā veidā nav pamatojamas ar objektīviem, reālo situāciju raksturojošiem kritērijiem Latvijai nav pieņemams. Šādas minimālas pārdales rezultātā netiek atrisināta šobrīd pastāvošā nevienlīdzība, jo būs valstis, kas ES vienotajā tirgū joprojām saņems mērķu sasniegšanai neatbilstoši un neadekvāti zemu vai pārāk augstu atbalstu. Saskaņā ar Komisijas priekšlikumu Latvija 2017.gadā saņemtu tikai 54% no ES vidējā līmeņa.

Latvija vēl joprojām uzskata, ka nākotnes tiešo maksājumu finansējums nosakāms pēc kritērijiem, kuri ir saskanīgi un no atbalsta mērķiem izrietoši. Tiem jābūt objektīviem, reālo situāciju raksturojošiem kritērijiem/rādītājiem, tādiem kā lauksaimniecībā izmantojamā zeme, IKP uz vienu iedzīvotāju, izmaksas lauksaimniecības zemes saglabāšanai (darbaspēka izmaksas, lauksaimniecības tehnikas izmaksas, amortizācija, degvielas izmaksas), lai nodrošinātu tuvināšanos vienlīdzīgai konkurencei un ilgtspējīgai lauksaimniecībai visās dalībvalstīs.

Tomēr, ja nav iespējams panākt vienošanos ES dalībvalstu starpā par to, ka tiešo maksājumu finanšu aploksnes 2014.-2020.gadu daudzgadu budžeta plānošanas ietvarā tiek balstītas uz objektīviem, reālo situāciju raksturojošiem kritērijiem/rādītājiem, tad nepieciešams paredzēt, ka tām dalībvalstīm, kuru tiešo maksājumu līmenis ir zem ES vidējā, šie maksājumi tiek maksimāli tuvināti ES vidējiem rādītājiem, nosakot to aptuveni 80% apmērā no ES vidējā maksājumu līmeņa.

Vienlaikus Latvija turpina pastāvēt uz to, ka jaunajai tiešo maksājumu sistēmai ar pilnu finansējuma apjomu jāstājas spēkā ar 2014.gadu bez pārejas periodiem.

2. Latvija uzstāj, ka ir jāveic labojumi priekšlikuma tiešo maksājumu shēmām regulas preambulas 21.punktā un 2.pielikumā, nodrošinot vienlīdzīgu un godīgu tiešo maksājumu sadalījumu starp ES dalībvalstīm. Latvija uzskata, ka regulas priekšlikuma preambulas 21.panta pēdējā teikuma redakcija ir jāprecizē šādi „Debatē par nākamo daudzgadu finanšu ietvaru, kurš sāksies no 2021.gada, ir **jānolemj** par mērķi pabeigt konverģenci ar vienādu (vienlīdzīgu) tiešā atbalsta sadali visā Eiropas Savienībā, **sākot ar 2021.gadu, bet ne vēlāk kā 2023.gadā.**”

3. Aktīvais lauksaimnieks

Aktīvā lauksaimnieka nosacījums ir jānosaka pēc iespējas vienkāršs, tāds, lai neradītu

---

² Informācija: KLP reformā 2003.gadā tika nolemts, ka sākot ar 2005.gadu ES tiek ieviests vienotais maksājums, kas ir no ražošanas atdalīts atbalsta veids un, kura galvenais mērķis tika izvirzīts nodrošināt ienākumu stabilitāti, veicināt ilgtspējīgas lauksaimniecības attīstību un lauksaimnieku orientāciju uz tirgu. Taču atbalsta apjoms šajā reformā netika saskaņots ar jaunajiem mērķiem, bet tika noteikts pamatā balstoties uz vēsturiski saņemtajiem maksājumiem. Līdz ar to **KLP īstenošanas veids ir nonācis pretrunās ar mērķiem, sasaistot jauna veida maksājumus – no ražošanas atdalītos ar veco maksājumu apjomiem un tāpēc ir nepieciešams pārskatīt un reformēt esošās KLP tiešo maksājumu sistēmu.**

pārlietu slogu ne lauksaimniekiem, ne arī šī nosacījuma administrēšanai dalībvalsts ietvaros, samērojot ieguvumu no šī nosacījuma ieviešanas ar izdevumiem ieviešanai un kontrolei.

Dalībvalstij ir jādod iespēja izvēlēties, vai tā vēlas atbalsta piešķiršanas nosacījumos iekļaut „aktīva lauksaimnieka” nosacījumu. Ir jāuzlabo arī kritēriji aktīvā lauksaimnieka definēšanai un regulā jāparedz izvēļu ietvars kritēriju noteikšanai, piemēram, paredzot sarakstu ar nozarēm, kurām tiešie maksājumi nav piešķirami, nosakot, ka maksājumi nepienākas pretendentiem, kam lauksaimniecība nav pamatdarbības mērķis vai sastāda nenozīmīgu daļu kopējā saimnieciskajā darbībā, kā paredz arī Dānijas prezidentūras piedāvātais kompromisa priekšlikums.

Latvijas izpratnē aktīvs lauksaimnieks ir tāda persona, kura veic lauksaimniecības produktu ražošanu vai audzēšanu, ieskaitot ražas novākšanu, slaukšanu, dzīvnieku audzēšanu un turēšanu lauksaimniecības nolūkiem un uztur zemi labā lauksaimniecības un vides stāvoklī.

4. Maksājums par klimatam un videi labvēlīgu lauksaimniecības praksi (zaļā komponente)

Latvija atbalsta ekoloģiskās jeb „zaļās” komponentes ieviešanu, tai paredzot 30% no tiešo maksājumu aploksnes, **tomēr uzskata**, ka ”zaļās komponentes” piemērošanas nosacījumos ir nepieciešami būtiski uzlabojumi, lai šī komponente nodrošinātu izvirzīto mērķu sasniegšanu, atspoguļotu situāciju dalībvalstīs un būtu efektīvi īstenojama lauksaimnieka līmenī, nodrošinot tādu prasību līmeni, kas ļauj saglabāt lauksaimnieku konkurētspēju.

Latvijas ierosinājumi saistībā ar zaļo komponenti:

1) ES valstis atrodas atšķirīgās dabas zonās, ar atšķirīgu dzīvnieku un augu valsti, to dabas ainavas ir atšķirīgas. Daļā dalībvalstu lielākajā daļā teritorijas dominē mežu un mozaīku tipa ainavas, kas sniedz salīdzinoši lielāku ieguldījumu bioloģiskās daudzveidības uzturēšanā, dabas resursu saglabāšanā un klimata pārmaiņu seku mazināšanā. Tādēļ īstenojot zaļās komponentes atbalstu, jāparedz, ka no zaļās komponentes prasību piemērošanas atbrīvojami:

- mazi lauksaimniecības zemes bloki, kuru platība nepārsniedz 15 ha un kuri robežojas ar ilgtspējīgi apsaimniekotu mežu platībām vismaz 60% apmērā no ārējās robežjoslas;

un

- jebkura lieluma bloki, kuros vairāk kā 10% aizņem ārpusbloka elementi, kam ir ekoloģiskā fokusa platības vai ainavas iezīmes, tādi kā atsevišķi koki, krūmāji, akmeņi u.c.

2) Aicinām regulā noteikt, ka **lauksaimnieki, kas ievēro lauku attīstības pasākuma „Agrovides maksājumi” apakšpasākumus, kuru prasības pārsniedz zaļās komponentes prasību līmeni, automātiski izpilda zaļās komponentes nosacījumus**, ņemot vērā, ka arī šīs saimniecības nodrošina savu ieguldījumu ekoloģiskās situācijas uzlabošanā un klimata pārmaiņu mazināšanā, līdzīgi kā regulas projektā jau ir paredzēts šāds nosacījums saimniecībām, kuras īsteno bioloģiskās lauksaimniecības praksi.

3) Zaļās komponentes ietvaros kultūraugu dažādošanas **praksē ierosinām paredzēt izņēmumu no prasības piemērošanas, ja aramzemē ir sētie zālāji vai ilggadīgie zālāji lielākajā atbalsttiesīgās zemes platībā.** Uzskatām, ka nav pietiekami pamatota prasība noteikt kultūraugu dažādošanas ievērošanu lauksaimniekam aramzemes platībā sākot no **3 ha**, tāpēc **ir jāpalielina šī robeža tuvinot to** dalībvalsts vidējās saimniecības platības lielumam (Latvijā saskaņā ar regulu – 16 ha, pēdējās lauksaimniecības skaitīšanas rezultāti – 22 ha).

4) Aicinām pārskatīt piedāvāto ilggadīgo zālāju saglabāšanas praksi un paturēt pašreiz pastāvošo kārtību. Prasība lauksaimnieka līmenī ieviešama tikai tad, kad ilggadīgie zālāji samazinās dalībvalsts līmenī. Tādējādi arī aicinām neierobežot ilggadīgo zālāju platību pārveidošanu lauksaimnieka līmenī, ja nav pārkāpta attiecība dalībvalsts līmenī.

5) Latvija aicina pārskatīt un paredzēt iespēju samazināt obligātu 7% līmeni atbalsta tiesīgās platības atstāšanai ekoloģiskiem mērķiem zaļās komponentes ietvaros. Šāda konkrēta visiem vienāda rādītāja noteikšana nav racionāla dažāda lieluma un specializāciju lauksaimniekiem, kas var radīt nesamērīgus zaudējumus vai papildus izmaksas. Jāparedz iespēja samazināt ekoloģiskas nozīmes platības lieluma prasību dalībvalstīm, kuru ievērojamu teritorijas daļu aizņem meži, purvi, mitrāji, un kurās dominē mozaīkveida ainavas.

Latvija varētu piekrist ekoloģiskas nozīmes platību izveidošanā 7% apjomā un to saglabāšanā, ja šīs platības tiktu atvēlētas **tādu kultūraugu ražošanai, kas uzlabo augsni un sniedz ieguldījumu CO₂ piesaistē**, kā arī nodrošina cita veida ieguldījumu ekoloģiskās situācijas uzlabošanā, līdz ar to arī augstvērtīga aramzeme netiktu izslēgta no ražošanas, kā arī šāds pasākums lauksaimniekam dotu iespēju nezaudēt ienākumus.

II Vienkāršošana, citi elementi un Latvijas ierosinājumi

Latvija uzskata, ka piedāvātajā priekšlikumā ir jāuzlabo šādi aspekti:

1) Atkarībā no ES daudzgadu budžeta ietvara sarunu iznākuma, lai izvairītos no konkurences kropļošanas starp dalībvalstīm, ir **jāparedz iespēja dalībvalstīm no valsts līdzekļiem papildināt tiešos maksājumus tām dalībvalstīm, kuru vidējais tiešo maksājumu lielums uz ha nepārsniedz 90% no ES vidējā lieluma.**

2) Ir jāparedz, ka maksājuma tiesības vienības vērtība ir jāaprēķina, PMS atbalsta aploksni (pēc lineārā samazinājuma valsts rezerves izveidošanai) dalot ar **konkrētajā gadā valstī aktivizēto maksājuma tiesību skaitu nevis ar valstī piešķirto maksājuma tiesību skaitu 2014.gadā.** Tādējādi tiks nodrošināta tiešo maksājumu atbalsta sistēma, kuras ietvaros dalībvalstij ir iespēja maksimāli izmantot tai pieejamos finanšu resursus. Tāpat Latvija vēlas uzsvērt, ka ir arī jāparedz alternatīvs neizmantoto līdzekļu apguves risinājums.

3) Lai nodrošinātu vienlīdzīgu attieksmi starp dalībvalstīm, ir jāparedz iespēju arī VPM dalībvalstīm no 2014.gada noteikt **atšķirīgas maksājumu tiesību vērtības** pēc objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem:

- **pamatojoties uz zemes izmantošanas veidu**, kā, piemēram, par aramzemes, lopbarībai izmantotu zālāju un pārējām lauksaimniecības zemes platībām (*šo variantu īpaši atbalsta Latvijas lauksaimnieku organizācijas*) vai

- **diferencējot maksājumu tiesību vērtību**, pamatojoties uz to vēsturiski saņemto tiešo maksājumu summu, ieskaitot PVTM.

4) Valsts rezerves izmantošanai ir jābūt efektīvākai un elastīgākai, tāpēc ir **jāparedz, ka dalībvalstis drīkst palielināt PMS maksājuma tiesības vērtību, tiklīdz valsts rezerves apjoms pārsniedz dalībvalsts noteikto apjomu.** Tādējādi tiks nodrošināts, ka maksimāli tiks izmantots dalībvalstij piešķirtais tiešo maksājumu apjoms.

5) Latvija ierosina dalībvalstīm dot iespēju piešķirt maksājuma tiesības no valsts rezerves pēc objektīviem un nediskriminējošiem kritērijiem visiem lauksaimniekiem, kas uzsāk lauksaimniecisko aktivitāti, neatkarīgi no to vecuma, nevis tikai prioritāri

piešķirot maksājuma tiesības jaunaļiem lauksaimniekiem, kas atbilst jaunā lauksaimnieka nosacījumiem.

6) **Saistītais atbalsts ir jāparedz** visām lauksaimniecības nozarēm (t.sk. cūkkopības nozarei), izņemot tās nozares, kurām atbalsts tiek sniegts citu atbalstu veidā kā kokvilnai un tabakai, lai dalībvalsts var noteikt, kuras nozares atbalstīt.

7) Dalībvalstīm, kuras šobrīd piemēro VPM, ir jāļauj **saistītajam atbalstam paredzēt vairāk nekā 10%** lielu finansējumu no dalībvalstij noteiktās tiešo maksājumu aploksnēs, turklāt saistītā atbalsta aploksnē ir jārēķina no 2017.gada aploksnēs.

8) Ņemot vērā nevienlīdzīgos maksājumu līmeņus starp dalībvalstīm un, lai nodrošinātu, ka netiek kropļots tirgus un vājināta konkurētspēja, **saistītā atbalsta maksimālās atbalsta likmes par vienību būtu jānosaka arī absolūtās vērtībās katrai nozarei**. Latvija šobrīd īpašo atbalstu ir atvēlējusi piena sektoram, kvalitātes uzlabošanai cietes kartupeļiem un lopbarības augu sēklu un sēklas kartupeļu kvalitātes uzlabošanai un, piemēram, vidējā atbalsta likme piena sektoram, ko pieļauj finansējums sastāda 11 eiro par tonnu piena, savukārt ir dalībvalstis, kuru aploksnē ir salīdzinoši lielāka un tās īpašajam atbalstam var atvēlēt 25 eiro par tonnu piena – šādas nevienlīdzības turpmāk nav pieļaujamas.

9) Aicinām Komisiju izstrādāt kārtību, kas ļautu dalībvalstīm efektīvi izmantot finanšu summas, kas paliek neizmantotas tiešo maksājumu shēmu ietvaros.

10) Lauksaimniekiem, kas piedalās mazo lauksaimnieku shēmā, ir jāveic arī noteikta lauksaimniecības aktivitāte un ir jāievēro vismaz laba lauksaimniecības un vides stāvokļa nosacījumi. Dalībvalstīm sniedzama lielāka elastība noteikt atbalsta maksājumu zemāko sliekšni, lai nodrošinātu piemērotāko atbalsta līmeni, kas būtu saskanīgs ar vajadzībām un neradītu pamatu spekulācijām.

11) **Kritēriji dalībai jauno lauksaimnieku shēmā būtu jānosaka daudz elastīgāki**, kā, piemēram, jāļauj dalībvalstij izvēlēties, ka jauno lauksaimnieku atbalsts ir jāpiešķir tādiem lauksaimniekiem, kuriem ir lauksaimniecības profesionālās prasmes un kompetence.

12) Atbalsta progresīvais samazinājums un nepārsniedzamās summas nosacījums pilnveidojams un ieviešams tikai, ja tiek nodrošināts, ka tas nerada administratīvo slogu neproporcionālu sasniedzamajam mērķim un, ja tas nestimulēs mākslīgu uzņēmumu dalīšanos.

Īpašas Latvijas Republikas intereses

4. Citu ES dalībvalstu viedokļi

5. ES institūciju viedokļi

6. Saskaņošana

Saskaņots ar Ārlietu ministriju, Ekonomikas ministriju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju un Finanšu ministriju.

Atšķirīgie viedokļi

-

7. Saskaņošana ar Saeimas Eiropas lietu komisiju

Plānota 21.09.2012.

8. Konsultācijas ar biedrībām un nodibinājumiem, pašvaldību un sociālo partneru

organizācijām

Saskaņots ar ZM starpinstitūciju darba grupu „Tiešie maksājumi”, kurā iekļauti pārstāvji no biedrības „Zemnieku saeima”, Lauksaimnieku organizāciju sadarbības padomes Lauksaimniecības statūtsabiedrības asociācijas, Latvijas Sēkļaudzētāju asociācijas, Latvijas bioloģiskās lauksaimniecības asociācijas, Latvijas Zemnieku federācijas, Latvijas Piena ražotāju asociācijas, Latvijas Augļkopības asociācijas, biedrības „Galvenās Lauksaimniecības Atbalsta Konsultācijas”, Latvijas lauksaimniecības kooperatīvu asociācijas, Latvijas gaļas liellopu audzētāju asociācijas, Cēsu rajona zemnieku apvienības, Daugavpils lauksaimnieku biedrības, Latvijas Biškopības biedrības, biedrības „Latvijas Dārznieks”, SIA „Mežu īpašnieku konsultāciju centrs” un Latvijas Pašvaldību savienības.

Zemkopības ministre

L.Straujuma